

رابطه حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری استرس ادراک شده در**دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه**عذرا احمدیان هریس^{۱*}، قمر کیانی^۲^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، زنجان، ایران^۲ گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، زنجان، ایران**چکیده**

یکی از مهمترین متغیرهای تاثیرگذار در موفقیت آینده دانش‌آموزان در جامعه، عملکرد تحصیلی است. هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی استرس ادراک شده در ارتباط بین حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی بود. به این منظور تعداد ۲۰۵ دانش‌آموز از ۴ دبیرستان دخترانه با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه حمایت اجتماعی (واکس، ۱۹۸۶)، پرسشنامه عملکرد تحصیلی (فام و تیلور، ۱۹۹۹)، و پرسشنامه استرس ادراک شده (کوهن، ۱۹۸۳) استفاده شد. داده‌ها با روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار لیزرل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد حمایت اجتماعی بر روی عملکرد تحصیلی تاثیر مثبت و معنی‌دار دارد. همچنین نتایج بیانگر آن بود که اگرچه استرس مثبت ادراک شده با حمایت اجتماعی رابطه معنی‌دار و مثبت دارد ولی استرس مثبت ادراک شده تاثیر معنی‌داری بر روی عملکرد تحصیلی ندارد. بنابراین در این پژوهش استرس مثبت ادراک شده نقش میانجی بین حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی را ایفا نکرد. از طرفی یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که حمایت اجتماعی تاثیر منفی معنی‌داری بر روی استرس منفی دارد، همچنین بین استرس منفی ادراک شده و عملکرد تحصیلی رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. بنابراین استرس منفی ادراک شده میانجی بین حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی است.

کلیدواژه: عملکرد تحصیلی؛ استرس ادراک شده؛ حمایت اجتماعی؛ دانش‌آموزان دبیرستان‌های دخترانه**مقدمه**

یکی از مهمترین زمینه‌های پژوهش که تحقیقات متعددی را به خود اختصاص داده است عملکرد تحصیلی است. همچنین موضوع پیشرفت تحصیلی به خودی خود از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و همواره مورد توجه مسئولان نظام آموزشی قرار گرفته است و همواره سعی و تلاش بر این بوده که با بسیج نیروهای کارآمد، سطح علمی و فرهنگی افراد را ارتقا دهند و مراکز و مؤسسات صنعتی، علمی و تجاری جامعه را از وجود متخصصان آگاه و توانمند بهره‌مند سازند. عملکرد تحصیلی موفقیت یادگیرندگان در دست یافتن به اهداف آموزشی یک دوره معین که با شاخص‌هایی مانند قبول شدن، کسب نمره، معدل نمرات دروس، یا دست یافتن به یک معیار از قبل تعیین شده تعریف داده شده است (فتح آبادی و سیف، ۱۳۸۶).

حمایت اجتماعی به عنوان یکی از آثار و کارکردهای روابط و شبکه‌های اجتماعی مفهومی چند بعدی است که به اشکال مختلف تعریف شده است. سارافینو (۱۹۹۸) حمایت اجتماعی را میزان برخورداری از محبت، همراهی، مراقبت، احترام، توجه و کمک دریافت شده توسط فرد از سوی افراد یا گروه‌های دیگر مانند اعضای خانواده، دوستان و دیگران مهم تعریف کرده است. برخی حمایت اجتماعی را واقعیتی اجتماعی و برخی دیگر آن را ناشی از ادراک و تصور فرد می‌دانند (ریاحی و همکاران، ۱۳۸۹). پژوهش‌های علمی متعددی که توسط محققین انجام گرفته بیانگر حمایت اجتماعی خانواده از عوامل موثر در عملکرد تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان در مقاطع مختلف تحصیلی می‌باشد (دنیس، ۲۰۰۵؛ کاترونا و همکاران، ۱۹۹۴).

استرس ادراک شده بصورت واکنش بدن به تغییری که مستلزم سازگاری یا پاسخ جسمی، ذهنی یا هیجانی تعریف می‌گردد (بهریزی، شهنی بیلاق و پورسید، ۱۳۹۱). در مطالعه‌ای بنتلی (۱۹۸۲) از استرس به عنوان پیشگوی موفقیت تحصیلی استفاده کرده است. او نشان داده است دانشجویانی که با استرس به عنوان یک نشانه روانشناختی برخورد می‌کنند، نمرات درسی بالاتری نسبت به دانشجویانی که از راه‌های ناکارآمد مقابله‌ای مثل فرار از مشکل، نوشیدن الکل، و رفتار پرخاشگرانه استفاده می‌کنند کسب می‌کنند. این مطالعه نشان

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: oz.ahmadian@yahoo.com

می‌دهد که استرس به عنوان متغیر مستقل می‌تواند بر عملکرد حافظه فعال (به عنوان متغیر ملاک) اثرگذار باشد. در پژوهش دیگری نشان داده شده است که فشار عملکرد مناسب به هنگام آزمون‌ها از پراسترس‌ترین مسایل در محیط‌های تحصیلی است که به نوبه خود منجر به ایجاد اختلال در روابط اجتماعی می‌گردد (خیر، نجاتی و فتح‌آبادی، ۱۳۹۳). کدخدا زاده، مهرابی و کلانتری (۱۳۹۴) در طی پژوهشی نشان داده‌اند که بین استرس با ابعاد مختلف حمایت اجتماعی رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. بنابراین، هدف پژوهش حاضر تعیین رابطه حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری دوسوگرایی نگرش نسبت به جنس مخالف و استرس ادراک شده در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان است.

روش

شرکت‌کنندگان

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان که تعداد آن‌ها ۵۵۴۹ نفر بودند که در سال تحصیلی ۹۶-۹۵ در یکی از رشته‌های علوم انسانی، تجربی یا ریاضی - فیزیک مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر از نوع خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود و مجموعاً به ۲۴۰ نفر پرسشنامه جهت تکمیل ارائه شد. تعداد ۳۵ عدد از پرسشنامه‌ها به دلیل ناقص یا مخدوش بودن کنار گذاشته شد و در نهایت ۲۰۵ پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی، و روش پژوهش، از نوع توصیفی همبستگی است.

ابزار

عملکرد تحصیلی: به نمراتی اطلاق می‌شود که فرد در پرسشنامه سنجش عملکرد تحصیلی به دست می‌آورد. این پرسشنامه اقتباسی از پژوهش‌های فام و تیلور (۱۹۹۹) در حوزه‌ی عملکرد تحصیلی است که برای جامعه‌ی ایران اعتباریابی شده است (درتاج، ۱۳۸۳). این آزمون دارای ۴۸ سؤال می‌باشد که برای نمره گذاری آزمون عملکرد تحصیلی از مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت استفاده شد. میزان اعتبار این آزمون از روش همسانی درونی آلفای کرونباخ (۰/۴۷) به دست آمده است. در مورد روایی این آزمون باید گفت که این آزمون از روایی محتوایی برخوردار است (درتاج، ۱۳۸۳).

حمایت اجتماعی: در مطالعه حاضر به مجموعه امتیازات و نمراتی گفته می‌شود که فرد در پرسشنامه حمایت اجتماعی پرسشنامه واکس (۱۹۸۶) به دست می‌آورد. این پرسشنامه توسط واکس و همکارانش در سال ۱۹۸۶ ساخته شده است. پرسشنامه حمایت اجتماعی واکس از ۲۳ سوال در سه حیطه خانواده، دوستان و سایرین مهم تشکیل شده است. نمره گذاری این پرسشنامه بر اساس مقیاس پنج درجه لیکرت انجام می‌گیرد. مشاک (۱۳۸۵) ضرایب اعتبار پرسشنامه حمایت اجتماعی را در دو روش آلفای کرونباخ، ۰/۷۲ و دونیمه سازی ۰/۷۰ به دست آورده است (به نقل از مرادی، ۱۳۹۴).

استرس ادراک شده: به نمراتی اطلاق می‌شود که فرد در پرسشنامه استرس ادراک شده (PSS) که توسط کوهن و همکاران تهیه شده به دست می‌آورد. مقیاس استرس ادراک شده در سال ۱۹۸۳ توسط کوهن، کمارک و مرمستین ساخته شده است که برای سنجش میزان استرسی که شخص در طول یک ماه گذشته در زندگی خود تجربه کرده است، به کار می‌رود. این مقیاس ۱۴ آیتم دارد و هر آیتم براساس یک مقیاس لیکرتی پنج درجه‌ای پاسخ داده می‌شود (عبدی و آریاپور، ۱۳۸۷). اعتبار نسخه‌ی فارسی توسط باستانی و همکاران (۱۳۸۷) با روش همسانی درونی محاسبه شده که ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۴ به دست آمده است.

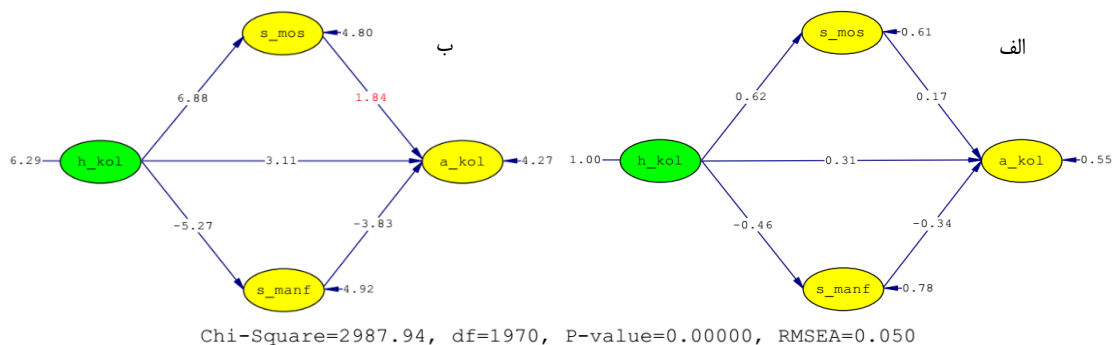
شیوه‌ی اجرا

برای جمع آوری داده‌ها محقق در کلاس‌های درس در میان افراد مورد نظر (نمونه) حضور پیدا کرده و در مدت یک هفته ضمن توجیه اهداف طرح و جلب رضایت آنان و با راهنمایی‌های لازم و نحوه پاسخگویی دانش‌آموزان به سوالات خواسته شده، پرسشنامه‌ها را جهت پاسخگویی در اختیار آنان گذاشت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار لیزرل ورژن ۸/۸۰ برای بررسی آزمون معادلات ساختاری استفاده شده است.

نتایج

روش مدل معادلات ساختاری که به آن تحلیل مسیر تیپ یک نیز گفته می‌شود، به نوعی از الگوی رگرسیون چند متغیره پیروی می‌کند و در آن به جای در نظر گرفتن ضرایب وزنی هر سوال، میانگین وزنی سوالات محاسبه شده و به جای متغیر مکنون مربوطه در مدل قرار می‌گیرد. تحلیل مسیر، روش توسعه یافته مدل‌های رگرسیون است. در این پژوهش متغیرهای پیش‌بین، ملاک و میانجی به صورت یکجا مورد تحلیل قرار می‌گیرند.

شکل ۱-الف مدل نهایی این پژوهش را نشان می‌دهد. این مدل با توجه به مدل مفهومی و با پشتوانه مبانی نظری تدوین شده است. در شکل ۱-ب مدل ارائه شده در حالت T-values قرار دارد، که معادل تحلیل ضرایب همبستگی است. همانگونه که ملاحظه می‌شود، در این مدل، مسیر برخی از متغیرهای پژوهش به علت اینکه مقدار T آنها در سطح مقدار بحرانی ($T > 1/96$) قرار دارد، معنادار است. شکل ۱-الف حالت استاندارد مدل مفروض را نمایش می‌دهد، در این حالت امکان مقایسه و رتبه‌بندی متغیرها وجود دارد. به این صورت که مقدار بیشتر ضریب مسیر به معنای تاثیر بیشتر بوده و مقادیر مثبت به معنای تاثیر مثبت و موجب افزایش متغیرهای ملاک می‌شود و مقدار منفی نیز به معنای تاثیر منفی و موجب کاهش مقادیر متغیرهای ملاک می‌گردد.

شکل ۱- مدل تحلیل مسیر الف: در حالت Standard Solution ب: در حالت T-value

برای شاخص‌های برازش مدل، آزمون‌های گوناگونی وجود دارد و هنوز درباره آزمون‌های بهینه‌ای که مورد توافق همگان باشد، اتفاق نظر وجود ندارد. اما به طور کلی چندین شاخص برای سنجش برازش مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد که معمولاً برای تایید مدل، استفاده از سه تا پنج شاخص کافی به نظر می‌رسد. جدول ۱ شاخص‌های برازش نکویی مدل تحلیل مسیر و حد قابل قبول هر یک از آنها را نشان می‌دهد. همانطور که در این جدول ملاحظه می‌شود شاخص‌های χ^2/df , CFI, NNFI, RMSEA, IFI مدل ارائه شده را تایید می‌کنند.

جدول ۱

شاخص‌های برازش نکویی مدل تحلیل مسیر

معیار برازش مدل	مقدار به دست آمده	حد قابل قبول
خی-دو (χ^2)	۲۹۸۷/۹۴	-
درجه آزادی (df)	۱۹۷۰	-
خی-دو درجه آزادی (χ^2/df)	۱/۵۲	بین ۱ تا ۵
ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۵۰	کمتر از ۰/۰۸
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۶۹	بزرگتر از ۰/۹
شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)	۰/۶۶	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش بهنجار شده (NFI)	۰/۸۶	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازش بهنجار نشده (NNFI)	۰/۹۴	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازندگی فزاینده (IFI)	۰/۹۵	بزرگتر از ۰/۹
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۹۵	بزرگتر از ۰/۹
ریشه میانگین مربعات باقی مانده استاندارد شده (SRMR)	۰/۰۹۵	کمتر از ۰/۰۸

جدول ۲ خلاصه یافته‌های پژوهش را با توجه به آزمون فرضیه توسط تحلیل مسیر به نمایش می‌گذارد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود از بین فرضیه‌های پژوهش فقط فرضیه‌های دوم و سوم تایید شد.

جدول ۲
خلاصه‌ای از یافته‌های پژوهش

نتیجه آزمون	ضریب استاندارد مسیر	مسیر			فرضیه
		متغیر پیش‌بین (علامت اختصاری)	متغیر میانجی (علامت اختصاری)	متغیر ملاک (علامت اختصاری)	
تایید نشد	$0/17 \times 0/62 = 0/105$	حمایت اجتماعی (h_kol)	استرس مثبت ادراک شده (s_mos)	عملکرد تحصیلی (a_kol)	فرضیه اول
تایید شد	$(-0/46) \times (-0/34) = 0/156$	حمایت اجتماعی (h_kol)	استرس منفی ادراک شده (s_manf)	عملکرد تحصیلی (a_kol)	فرضیه دوم
تایید شد	$0/31$	حمایت اجتماعی (h_kol)	-	عملکرد تحصیلی (a_kol)	فرضیه سوم

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی استرس ادراک شده در ارتباط بین حمایت اجتماعی و عملکرد تحصیلی بود. نتایج پژوهش حاضر در مورد آزمون فرضیه اول نشان داد که استرس ادراک شده مثبت رابطه معنی‌دار و مثبتی با حمایت اجتماعی دارد. این نتیجه با نتایج به دست آمده از پژوهش بشرپور، نریمانی، عیسی زادگان (۱۳۹۲) و داورنیا، شاکرمی، اعزازی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. این نتیجه با کمک دو فرضیه اثربخشی حمایت اجتماعی توجیه پذیر است. اول به صورت فرضیه اثر عمده، حمایت اجتماعی به طور مستقیم با فراهم آوردن هیجان‌ات مثبت و پایدار و پاداش دهنده از اثرات منفی ناشی از استرس جلوگیری کرده و به ادراک مثبتی از استرس منجر می‌شود. دوم به طریق فرضیه استرس-ضربه گیر، حمایت اجتماعی با فراهم کردن سبک‌های مقابله‌ای سازگارانه و انطباقی باعث کاهش استرس شده و به ایجاد ادراک مثبتی از استرس کمک می‌کند (داورنیا، شاکرمی، اعزازی، ۱۳۹۳).

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که استرس ادراک شده مثبت در بین دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان همبستگی معنی‌داری با عملکرد تحصیلی آنها ندارد. این نتیجه با یافته‌های عبدی و همکاران بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه انجام شده است، ناهمسو است (عبدی و آریا پوران، ۱۳۸۷). این تفاوت در یافته‌ها می‌تواند در نتیجه تفاوت سنی و مقطع تحصیلی و یا تفاوت فرهنگی بین جامعه آماری در پژوهش باشد. با توجه به مطالب ذکر شده یافته‌های پژوهش حاضر نشانگر آن است که استرس ادراک شده مثبت میانجی رابطه حمایت اجتماعی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان نمی‌باشد.

آزمون فرضیه دوم پژوهش حاضر نشان داد که استرس ادراک شده منفی میانجی رابطه حمایت اجتماعی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان است. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های بشرپور (۱۳۹۲) و عبدی و آریا پوران (۱۳۸۷) همسو است. مکانیسم‌های مقابله کردن مانند استفاده از حمایت اجتماعی در مدیریت اثرات استرس مؤثر می‌باشد. تحقیقات نشان می‌دهند توانایی فراگیران برای ارتباط مؤثر و تنظیم هیجان‌ات در حفظ روابط و کاهش استرس اثر دارد. همچنین حمایت اجتماعی می‌تواند به طور مستقیم با فراهم آوردن هیجان‌ات مثبت و پایدار و پاداش دهنده اثرات منفی ناشی از استرس را کاهش دهد (داورنیا، شاکرمی، اعزازی، ۱۳۹۳). پورسید و همکاران (۱۳۹۱) معتقدند که استرس ادراک شده به طور غیرمستقیم با عملکرد تحصیلی رابطه دارد. می‌توان چنین استدلال کرد که اگر فراگیران در فرآیند یادگیری‌شان به دلایل گوناگون استرس بیش از حد را تجربه کنند و این استرس از راه‌های مناسب مدیریت نشود، عملکرد تحصیلی آنها به مرور زمان تضعیف می‌شود.

آزمون فرضیه سوم پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بین حمایت اجتماعی با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر زنجان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های برخی پژوهش‌ها همسو می‌باشد (دنيس، پینی و کواتکو ۲۰۰۵؛ بهروزی، شهنی بیلاق و پورسید، ۱۳۹۱). در تبیین این یافته می‌توان گفت که حمایت اجتماعی یک متغیر مهم محیطی در تبیین عملکرد تحصیلی فراگیران است، زیرا حمایت اجتماعی تأثیری عمیق بر رفتار روزمره فراگیر می‌گذارد. اگر فردی خستگی هیجانی جدی داشته باشد، از لحاظ هیجانی خسته، تحریک‌پذیر و ناامید خواهد شد و عملکرد تحصیلی نامطلوبی را از خود نشان خواهد داد (بهروزی، شهنی بیلاق و پورسید، ۱۳۹۱).

از آن‌جا که جامعه آماری این پژوهش را تنها دانش‌آموزان دختر متوسطه شهر زنجان تشکیل می‌داد بنابراین می‌بایست در تعمیم نتایج آن به دانش‌آموزان پسر و سایر مناطق کشور احتیاط کرد. پاسخ دادن به پرسشنامه‌ها با توجه به تعداد زیاد سوالات باعث خستگی شرکت‌کنندگان می‌شد که می‌تواند نحوه پاسخ‌دهی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داده و سوگیری پاسخ‌ها را به وجود آورده باشد با توجه به اینکه

این پژوهش به صورت رابطه‌ای و با ارائه مدل در میان دانش‌آموزان دختر صورت گرفته پیشنهاد می‌شود پژوهشی با همین عنوان در حد مقایسه‌ای بین و پسران و دختران و نیز بین دختران دانش‌آموز و دختران دانشجو صورت پذیرد.

منابع

- باستانی، فریده؛ رحمت نژاد، لیلی؛ جهدی، فرشته و حقانی، حمید. (۱۳۸۷). خودکفایتی شیردهی و استرس درک شده در مادران نخست‌زا. نشریه پرستاری ایران، ۵۴، (۲۱)، ۲۳-۹.
- بشروپور، سجاد؛ نریمانی، محمد و عیسی زادگان، علی. (۱۳۹۲). ارتباط سبک‌های مقابله‌ای و حمایت اجتماعی با استرس ادراک شده. مطالعات روانشناختی، ۲، (۹)، ۳۳-۳۳.
- بهروزی، ناصر؛ شهنی بیلاق، منیجه و پورسید، سید مهدی. (۱۳۹۱). رابطه کمالگرایی، استرس ادراک شده و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی. راهبرد فرهنگ، ۲۰، (۳)، ۸۳-۱۰۲.
- خیر، زهرا؛ نجاتی، وحید و فتح آبادی، جلیل. (۱۳۹۳). اثربخشی استرس بر حافظه فعال محرک‌های هیجانی در دانشجویان با عملکرد تحصیلی قوی و ضعیف. مجله تحقیقاتی علوم رفتاری، ۳، (۱۲)، ۳۹۱-۴۰۵.
- داورنیا، رضا؛ شاکرمی، محمد و اعزازی بجنوردی، المیرا. (۱۳۹۳). پیش‌بینی آسیب‌پذیری در برابر استرس بر اساس حمایت اجتماعی و ویژگی‌های شخصیتی. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۱۳۳، (۲۴)، ۳۳-۳۳.
- درتاج، فریبرز. (۱۳۸۳). بررسی تأثیر تشبیه‌سازی ذهنی فرآیندی و فرآورده‌ای بر بهبود عملکرد تحصیلی دانشجویان، ساخت و هنجاریابی عملکرد تحصیلی. رساله دکترا، دانشگاه علامه طباطبائی.
- ریاحی، محمد اسماعیل؛ علی‌وردی نیا، اکبر و پورحسین، سیده زینب. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و سلامت روان. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۳۹، (۱۰)، ۸۵-۱۲۱.
- عبدی، علی و آریاپوران، سعید. (۱۳۸۷). بررسی رابطه استرس ادراک شده با سبک‌های مقابله‌ای و نقش این متغیرها در پیش‌بینی عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)، ۱۲، (۴)، ۱۴۳-۱۶۰.
- فتح آبادی، جلیل و سیف، علی اکبر. (۱۳۸۶). بررسی تأثیر روش‌های مختلف سنجش (تشریحی یا چندگزینه‌ای) بر رویکرد مطالعه و راهبردهای آماده شدن برای امتحان در دانشجویان با پیشرفت تحصیلی بالا و پایین. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۴، (۳)، ۲۱-۴۶.
- کدخدازاده، شیوا؛ مهربانی، حسینعلی و کلانتری، مهرداد. (۱۳۹۴). پیش‌بینی قدردانی بر اساس سلامت معنوی، حمایت اجتماعی و استرس در دختران نوجوان. مجله روانشناسی و دین، ۸، (۸)، ۹۹-۱۱۴.
- مرادی، مرتضی و چراغی، اعظم. (۱۳۹۴). رابطه حمایت‌های اجتماعی با بهزیستی روان‌شناختی و افسردگی: نقش واسطه‌ای حرمت‌خود و نیازهای اساسی روان‌شناختی. روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی، ۴۳، (۱۱)، ۲۷۹-۳۱۲.
- Bentley, D.A. (1982). Reaction to stress as a predictor of academic success. Paper presented at the Annual Meeting of the Georgia Academy of Science, Columbus, GA.
- Cutrona, C. E., Cole, V., Colangelo, N., & et al. (1994). Perceived Parental Social Support and Academic Achievement: An Attachment Theory Perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66 (2), 369-378.
- Dennis, J. M., Phinney, J. S., & Chuateco, L. (2005). The role of motivation, parental support, and peer support in the academic success of ethnic minority first-generation college students. *Journal of College Student Development*, (46)3, 223-236.
- Dennis, J. M., Phinney, J. S., & Chuateco, L. (2005). The role of motivation, parental support, and peer support in the academic success of ethnic minority first-generation college students. *Journal of College Student Development*, 46(3), 223-236.
- Sarafino, E.P. (1998). *Health Psychology*. Third Edition, New Yor., John Wiley & Sons.